

МИТТЄВОСТІ — ПРЕКРАСНІ І ГІРКІ: ЛІРИЧНІ МЕМУАРИ ОЛЬГИ ПЕТРОВОЇ

Андрій Білоусов
канд. техн. наук,
м. Київ

Читачі часопису “Світогляд” уже мали нагоду познайомитися з *Ольгою Петровою* завдяки публікації “Світова мистецька Дантеана у дослідженні Ольги Петрової”*, присвяченої виходу її ґрунтовної праці “«Комедія» Данте Аліґ’єрі. Мистецький коментар XIV—XX століть”, яка викликала схвальні відгуки багатьох зарубіжних та вітчизняних знавців *Данте*.

І ось новий твір шановної авторки — “Миттєвості приватного життя”. Сама назва викликає думку про те, що ця книга належить до творів автобіографічно-мемуарних. Це так, і не зовсім так. З одного боку, від автобіографічних хронік її відрізняє те, що авторка не завжди дотримується суворої хронологічної послідовності подій, час від часу порушуючи її заради збереження логічної послідовності та цілісності сюжетної лінії. Деякі епізоди повторюються в різних нарисах, що складають книгу. На відміну від багатьох мемуарних творів, в яких об’єктами є події та особистості, в книзі Петрової до них додаються ще й емоції, переживання, якими авторка щиро та розкуто ділиться з читачем. Можливо, це й мав на увазі автор анотації, коли написав про схильність автора до “духовного стриптизу”. Є й такі місця, які О. Петрова пише, стримуючи себе, “стискаючи зуби”. Але й за цією стриманістю відчутно вирують емоції. У будь-якому випадку книгу О. Петрової можна віднести до жанру ліричних або романтичних мемуарів.

Ольга Миколаївна Петрова належить до молодшої генерації “*дітей війни*”, до тих, хто не переживав негод окупації та евакуації, жаків бомбардувань та втрати домівки, очікування фронткових листів-трикутників, гіркоти втрат дорогих та близьких. Все це сповна звідала її молода мати. Втім у повоєнному дитинстві Ольги відчувалося “*повітря лихоліття*”, наповнене інформацією, непосильною для дитячого сприйняття: були страшні знахідки Бабиного Яру, а ще й міни, які переривали дитячі долі вже в мирному житті. Пізніше знайшлися й “трикутнички” — вони повернулися до Ольги через 52 роки після 27 вересня 1943 року — дати загибелі батька. Листи виявилися у шухляді матері на 9-й день після її смерті... “*Таємниця їх зберігання свідчить про такі почуття, коли біль обійнявся з пам’яттю про далеке, яскраво пережите й занадто коротке щастя першого кохання...*” Єдиний раз у житті батько потримав однорічну Олю на руках: “*Ця зустріч мами з чоловіком була другою й останньою*”. Гіркий збіг обставин — після того смертельного бою, де загинув батько, в частину надійшов лист, яким молодшого лейтенанта *М.І. Петрова* відкликали з фронту як “*особливо цінного фахівця*”.

* “Світогляд”, № 5, 2010

**Ольга Петрова — український художник,
канд. мистецтвознавства, доктор філософських наук,
член Національної спілки художників**

Професійні інтереси Ольги Петрової формувалися мистецтвознавчими працями *Михайла Алпатова*, київськими музеями, персонажами фресок і мозаїк Софії Київської, а моральні засади — уроками людяності та простими вчинками оточуючих: разом із дідом поховали намисто, знайдене в Бабиному Яру, разом із мамою нагодували змученого голодом полоненого ворога, зрозуміли гуманний вчинок професора *Сушка* — хрещеного батька Ольги, — який врятував кинутого помирати німецького солдата.

Суцільним шоком для майбутньої неординарної художниці була радянська школа, через систематичні спроби вчителів придушити, зламати її індивідуальність. Особливо в цьому досягала мети красуня-вчителька математики, чим назавжди вселила в дівчині відразу до цієї важливої науки. Але було й навпаки. З добрими почуттями згадує Ольга Петрова викладачів літератури та історії. Саме з їхніх уроків вона вивнесла вміння захоплюватися прекрасним.

Подальшим вихованням художнього смаку, загальнокультурної ерудиції та національної свідомості Ольга зобов'язана двом велетням української культури — *Григорію Кочуру* та *Миколі Лукашу*.

Обидва — аси українського перекладу світових класиків. Обидва високоосвічені, люди енциклопедичних знань, з колосальною ерудицією. Обидва поліглоти (наприклад, Микола Лукаш вільно володів двадцятьма чотирма мовами). Обидва — люди високої моралі, безстрашні і безкомпромісні. Для обох Ольга вживає найвищі ступені визначень та порівнянь. Після повернення із заслання Григорій Кочур із дружиною та своєю багатющою бібліотекою оселився в Ірпені. Для Ольги, яка отримала нагоду увійти в його дім, відкрилася можливість “*стрімко піднятися на карколомну вежу людського знання*”. Ірпінський дім Кочура в середині 1960-х років стає центром відродження національної духовності через слово.

Кочур вів свою діяльність, незважаючи на постійні утиски з боку НКВС і керівництва КПУ та загрозу нового арешту. Для Ольги він був не тільки гідом по країні знань, а й духовною опорою в години розпачу та розчарувань.

Микола Лукаш навчав, не повчаючи. Його слово до молоді ніколи не було менторським. Він не проповідував, йому не пасувало бути пастирем. Під час невимушеного спілкування він приголомшував Ольгу екскурсами в історію європейської культури, дивував спостереженнями в різноманітних сферах. У березні 1973 року Микола Лукаш з притаманними йому безкомпромісністю та незламністю кинувся на захист *Івана Дзюби*, якого засудили до п'яти років позбавлення волі та п'яти років заслання. У листі до ЦК КПУ Лукаш написав: “*У зв'язку з тим, що я цілком поділяю погляди літератора Дзюби Івана Михайловича ... прошу ласкаво дозволити мені відбути замість вищевказаного Дзюби І.М. визначене йому судом покарання*”. Коли йому було запропоновано написати покаєння в обмін на кімнату та обіди в Ірпінському будинку творчості письменників, він відмовився, незважаючи на скрутне становище та зачинені двері всіх редакцій.

Ольга Петрова. Софія Київська. Малюнок

Ольга Петрова з мамою — Зоєю Олександрівною Рожанською, архітектором.
Київ, 1944 р.

Лише *Дмитро Павличко* наважився надрукувати переклади М. Лукаша...

Прімавера — весна, юність, пора цвітіння — розпочалася для Ольги гучним провалом на вступних іспитах: двійка з ненависної математики перекреслила родинну мрію продовжити сімейну справу (мати та вітчим були архітекторами). Втім Ольга наполегливо працювала, вдосконалюючи малюнок та живопис (ще з дитинства вона брала уроки у талановитого та неординарного художника *Григорія Хижняка*).

Аби вчорашня школярка не тинялася без діла, її влаштували на роботу до інституту “Київпроект” техніком-копіювальником. Завдяки художній та загальній культурній освіті, яку вона отримала в майстерні Г. Хижняка, в “Ірпінському університеті” Г. Кочура та в домашній бібліотеці, вона швидко стала “своєю” у колі молодих архітекторів.

Імена архітекторів старшого покоління — *Олексія Заварова, Авраама Мілецького*, молодих *Вадима Гречина, Віктора Суського, Флоріана Юр’єва, Юрія Євреїнова* — були відомі широкому культурному загалу Києва як автори оригінальних споруд, в тому числі новаторських.

За проектами А. Мілецького були збудовані автовокзал, Палац піонерів, Парк Слави, готель “Салют”. Розроблений Ф. Юр’євим проект Інституту науково-технічної інформації зі знаменитою “Літаючою тарілкою” (або “Равликом”) актової зали отримав премію “За новаторство в архітектурі”.

Майстерня Олексія Заварова працювала над створенням Палацу спорту. У цьому проекті брала участь й Ольга як копіювальниця. Монотонність нетворчої роботи компенсувалася спілкуванням із цікавими, освіченими працівниками. Молоді архітектори жадібно всмоктували всю доступну інформацію. Наприклад, Юрій Євреїнов випишував більше двадцяти часописів різними мовами, які містили матеріали з

широкого кола питань — як архітектури, так і взагалі європейського модерного мистецтва. Поверталися з концтаборів уцілілі письменники, художники, священники, які приносили з собою правду про страшну катувальну систему сталінізму.

Мистецтвознавець *Дмитро Горбачов* в 1960-і роки наважився розмістити в залах Музею українського мистецтва заборонені живописні твори *Давида Бурлюка, Віктора Пальмова, Олександра Богомазова* та бойчукістів, які зберігалися у Відділі спеціального зберігання. Коротка хрущовська відлига сприяла відкриттю імен *П. Флоренського, М. Бердяєва, М. Гумільова, Ф. Кафки, Т. Манна, Г.Г. Маркеса, В. Набокова, О. Солженіцина, А. Сахарова*, а в Україні — *М. Грушевського, Є. Плужника, М. Хвильового,*

Є. Маланюка. У Москві відбулися виставки *А. Матісса, П. Пікассо, Р. Гуттузо*. У київській книгарні “Дружба” та “Сяйво” надходили книги з Польщі, Чехословаччини, Угорщини.

Ольга жадібно вбирала інформацію з навколишнього світу: придушення повстання в Угорщині 1956 року, “Празька весна” 1968 року. Разом з молоддю навідується до оселі *Асі* та *Анатолія Суммарів*. Анатолій Суммар — художник-абстракціоніст, ім’я якого *Євген Євтушенко* на поетичному вечері у Києві в серпні 1961 році поставив в один ряд із класиками авангарду Гуттузо та Пікассо. І цим привернув до нього увагу “культурних” наглядців з КДБ. У результаті Суммар разом з *Іваном Драчем, Савою Голованівським* та *Віктором Некрасовим* потрапив до доповіді Першого секретаря компартії України як “носій ворожої ідеології”.

Ще одним місцем тодішніх зібрань молоді стала квартира Юрія Євреїнова, яку він отримав як нагороду за участь у проектуванні Палацу спорту. Невдовзі до оселі *Юрія Євреїнова* господинею ввійшла Ольга Петрова. Тої осені Ольга стала студенткою вечірнього відділення Львівського поліграфічного інституту, а Юрій приступив до написання кандидатської дисертації. Життя в молодій родині стало менш богемним і більш змістовним. Заняття чергували з відвідуванням філармонії. Петрова згадує концерти *М. Ростроповича, С. Ріхтера, Іми Сумак* та *Андрія Волконського* з камерним оркестром. На його концерті вперше побачила *Сергія Параджанова. Івана Драча* вперше почула на поетичному вечері Є. Євтушенка, який прочитав власний переклад “Балади про соняшник”.

Ольга розпочинає працю як ілюстратор в часописах “Ранок” та “Всесвіт” (видавництво “Радянський письменник”).

Велике враження справило на Ольгу знайомство з *Аллою Горської*. “У тому, як художниця формулювала

Микола Лукаш

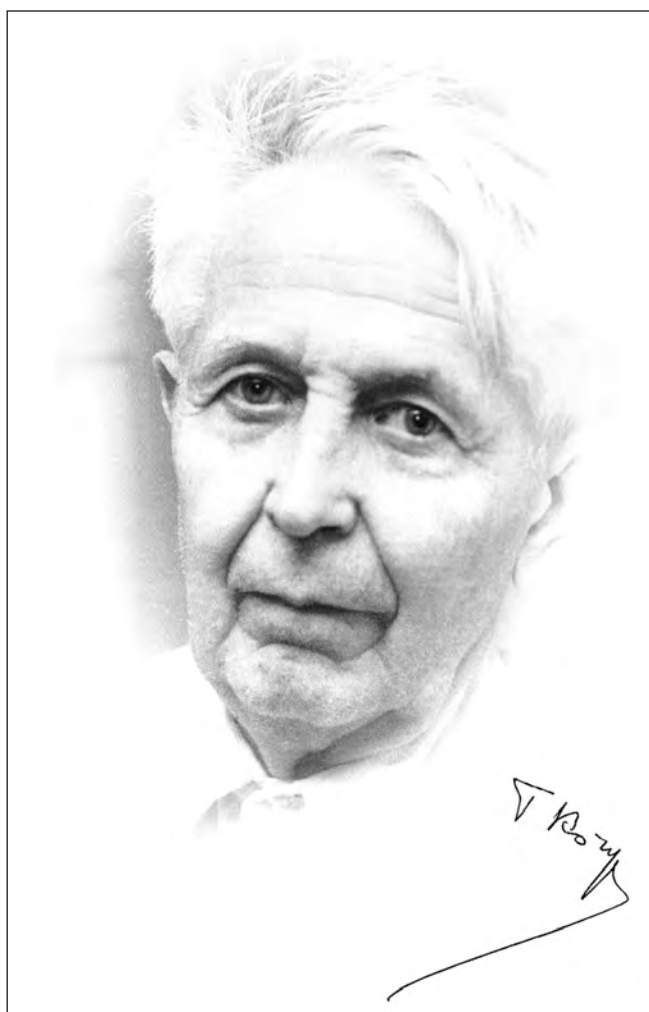
власну думку, відчувалася міць, багатоплановість та нещадність мислення, спорідненого з висловами **Ліни Костенко**... Неможливо було навіть у страшному сні передбачити трагічний листопад 1970 року...” Були й інші цікаві зустрічі й знайомства. Однією з перлин свого життя Ольга Петрова називає певний дружній ритуал — по приїзді до Львова її зустрічав самотній художник **Любомир Медвідь** — майже 50 років поспіль! Їхня дружба підтримувалась листуванням.

З теплотою і вдячністю пише Ольга про спілкування з мудрим порадником — академіком **Ісааком Михайловичем Трахтенбергом** — метром мемуаристики, літописцем інтелектуального Києва і не тільки.

Як не прикро, але розпочався розлад у сімейних стосунках. “*Маючи широку академічну освіченість, Юрій Євреїнов, на жаль, був абсолютно байдужим до проблем українства. Давалася взнаки також десятирічна різниця у віці, життєвому досвіді*”. ... До пори “*спільність утримувала жага знань, потяг до культури та мандрівки*”.

Есей “Тбілісі — любов моя”, який увійшов до книги Ольги Петрової, — данина вдячності великому режисеру Сергію Параджанову за час, проведений у його київській квартирі, а згодом у тбіліській оселі. Для Ольги Тбілісі — це чародійне свято життя від **Сергія Параджанова**. Вперше до нього на сьомий поверх київського будинку вона піднялася восени 1962 року. Вперше побачила чаклуна “з добрим, іронічним очима”. Товариство, яке збиралося в нього, було своєрідною “академією”, де “в багатьох формувалось право на парадоксальну поведінку в житті і мистецтві, незалежність суджень... Друзі вбирали ні з чим незрівнянний дух свободи генія”. Параджанов — це була людина-театр. Щовечора затівався імпровізований спектакль з новими акторами. Учасникам цих вистав він дарував різні речі, котрі купував у антикварних крамницях. На це часом розтрачував геть усі гроші. Часто голодував. До гри долучалися речі, які оживали силою фантазії митця. Він створював дивні колажі, працюючи за принципами парадоксу. Певно, з того першого візиту Сергій зарахував Ольгу до кола своїх друзів, побачивши її сяючі від захоплення очі.

Вперше до Тбілісі Ольга потрапила 1964 року. Тоді вона і познайомилася з **Миколою (Кокою) Ігнатовим**.

Григорій Кочур

“Покажи нашим друзям Грузію” — доручив йому Сергій. Кока Ігнатов був другом Сергія, талановитим художником. Згодом він створив роботи-епопеї “Пісня про Грузію” (1967), “Пам’ять Піросмані” (1971), “Берікаоба” (1975), “Тбілісоба” (1980—1981). “*У розписах Ігнатова очевидне сутнісне в національному характері народу, його психологічна домінанта*”. Сергій представив Ольгу класикові грузинського мистецтва **Олені Ахведіані** — “*тифліській парижанці*”, влаштував відвідини майстерні видатного грузинського пейзажиста **Давида Какабадзе**, де господарювала його вдова. Завдяки Параджанову Ольга “*щораз глибше відчувала етнокультурні пласти Грузії, коди національної свідомості*”.

Тієї пори Параджанов ще не був знайомий з її роботами, для його друзів вона була лише “*молодою художницею, дружиною геніального архітектора Юрія Євреїнова*”. Нарешті, “*долаючи панічний страх дебютанта*”, вона намілилася запросити маестро на прем’єру “Лускунчика” з її декораціями (1972). Він не тільки прийшов, а привів із собою п’ятдесят друзів, попри те, що прем’єра відбулася 31 грудня! “*Саме тоді я для нього народилася як художник. Після спектаклю на порозі моєї квартири стояв кошик з гранатами*”. Коли у 1973 році Ольга знову приїхала до Тбілісі збирати матеріали для книги про фольклорну традицію в творчості професійних художників, Параджанов по пам’яті назвав

імена художників, роботи яких вона має побачити, супроводжуючи їх точними характеристиками.

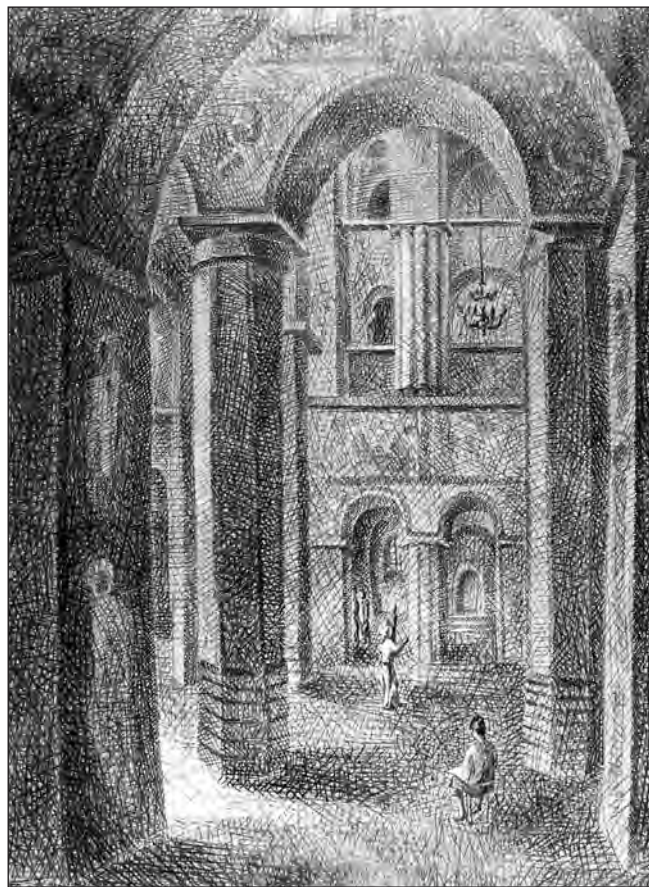
Сьогодні, мабуть, нелегко збагнути, за що, власне, влада ненавиділа Параджанова? Принаймні, прямої відповіді на це питання немає й у книзі Ольги Петрової. Скоріше за все за нестандартність, за надмірну яскравість і в творчості, і в житті. Він полюбляв провокувати, дозволяв собі необережні висловлювання на адресу влади. Після “Тіней забутих предків” його звинуватили в “українському буржуазному націоналізмі”. Навколо його оселі вешталися агенти. Партійний керівник високого рангу **П.Ю. Шелест** симпатизував Параджанову і благав його бути обережним. Архітектора **М. Сеніна** спровокували на донос на Параджанова, та через добу він розкався, надіслав похвального листа про геніальність Параджанова і вкоротив собі життя. Цей інцидент також “повісили” на Майстра. 17 грудня 1973 року Сергія заарештували. Він відбув у буцегарні чотири роки з п’яти і був достроково звільнений завдяки особистому зверненню **Луї Арагона** до **Л. Брежнєва**. Ольга згадує зустріч із Параджановим невдовзі після звільнення, коли він розповідав про жахи свого ув’язнення.

Коротенька новела “Чужий виноградник” — історія романтичних стосунків Ольги Петрової та Миколи Ігнатова, які тривали, перериваючись, півстоліття, а може й більше, а може ніколи й не закінчувалися... Почалося це ще під час першої поїздки в Тбілісі, з легкої руки Параджанова, коли молоді люди здійснили подорож до Джварі — давнього храму, шедевр грузинської архітектури VII сторіччя. “Щось прекрасне сталося по той бік мого розуму. Перед цим духовним шедевром, у товаристві красеня-художника, в замішанні й розгубленості, здавалося, я відчувала процес переродження себе в іншу істоту — перевтілення”. З Джварі мандрівники подалися до села Ахмета, де Миколині родичі накрыли гостям розкішний стіл... “Я перетворилася на величезне палаюче око, яке споглядало красу цього юнака, що на примху Параджанова увірвався в моє життя і багато в чому його змінив... Тоді це був промисел ангелів Джварі, той різновид безумства, про що сказано кожним поетом, але природу якого не пояснив ніхто”. Потім була поїздка в Ікалто — найдавніший християнський монастир на території Грузії. Там, сп’янілий від закоханості, Микола у пориві якогось напівбожевілля зняв зі стіни церкви Гватаєба ікону і подарував Ользі. Такий вчинок мав містичні, навіть трагічні наслідки. Ольга спокутала цей гріх, повернувши святиню на належне місце через 48 років.

Про свою закоханість Ольга розповіла чоловікові, і це стало початком кінця їхніх сімейних стосунків. Ольга і Микола не побралися, але слід їхньої зустрічі залишився в душах обох. Він дається взнаки і в прискіпливій мистецтвознавчій увазі Петрової до творчості Ігнатова, і в ніжній турботі Миколи під час їхніх наступних нечисленних зустрічей, і в неймовірному щемі непоправної втрати за їхнього останнього “побачення” в пантеоні Дідубе — там, де митець перетворився на “шматок граніту”.

Іван Драч з’явився на порозі її оселі несподівано, коли вона працювала над черговим завданням часопису “Всесвіт”. Свій стан в ту мить вона описує цитатою з щоденника **Ірини Жиленко**: “Іван. Іван Драч!!! Засліпив, приголомшивши своїм талантом, величчю, розумом...”. Іван завітав до Ольги за дорученням **Миколи Бажана**, аби передати подяку за ілюстрацію до його вірша. А потім три чи чотири години читав їй свої вірші про кохання. А потім... “Щось незбагненне, тривожне та гаряче навалилося на свідомість”. Іван зателефонував за годину — він хотів побачитись. “Гіпноз Драчевого інтелекту, його дивовижної обдарованості повністю захопив мою увагу”, — пише Ольга. Вона не шкодує високих слів, аби описати своє захоплення поетом, свої почуття. Для Івана спочатку це була лише гра “в Данте та Беатріче”, а потім у його душі, мабуть, відкрився колодезь, що кликав зазирнути у глибину. І він злякався. Адже вдома в нього вже була одна “Беатріче” — дружина Марічка, ще й з дитиною... Вони блукали засніженим Києвом, Ольга писала щоденник. На той час помер Іванів батько, і Ольга сама їздила до нього попроситися у лікарню...

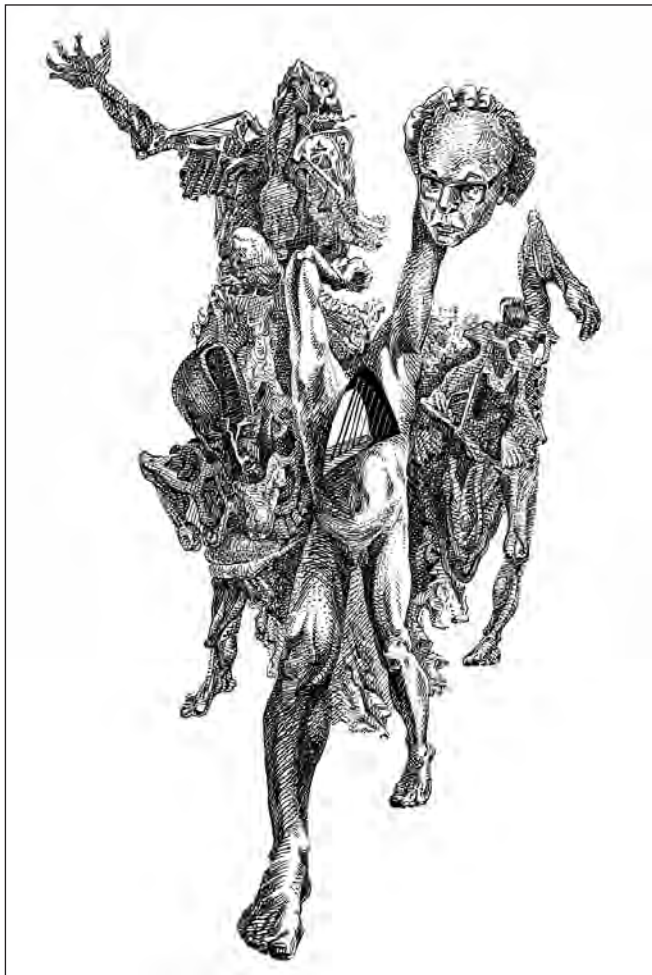
Розрив спровокував Драч, коли попросився пожити разом з Ольгою в оселі **Григорія Порфирівича Кочура** та й злякався своєї зухвалості, мабуть, тверезо оцінивши її можливі наслідки. “Тримай крила і лети на сонце” — сказав він на прощання, а Ольга записала в своєму щоденнику 3 березня 1968 року: “Але немає повітря, щоб на нього спертися крилам. І що є сонцем? Мене крутить чорний вир туги”.

Ольга Петрова. Софія Київська. Малюнок

І сонцем і повітрям, на яке змогла спертися Ольга, згодом став для неї Данте. А поки що вона писала щоденник, невідіслані листи та вірші. Вона марила видіннями. Унікала товариства. Лише її наставники — Г. Кочур та М. Лукаш — приходили рятувати її від божевілья. У той же час Іван писав: “... *давні гріхи переросли у крила, несуть мене вгору*”. Він і гадки не мав, який вир почуттів здійснює у цій пристрасній, емоційній та поетичній натурі! Нарешті вона змогла “*помститися*” спокусників. За допомогою Данте. Персонаж Дантового “Пекла” поет *Бертран де Борн* із вирваною душею, де замість серця натягнуті струни його поетичної ліри, з відтятою головою, яку високо здійснює власною рукою, має обличчя Івана Драча. Ольга пише: “*Лише Данте, його пекельні персонажі заступили негарзди. Флорентієць дарував силу жити та нові художні можливості*”. Данте не міг ані зрадити, ані розчарувати.

Так, запліднене зрадою та душевним розладом, з’явилося дитя неймовірної сили та художньої довершеності. Ілюстрації Петрової до “Комедії” Данте до сьогодні залишаються зразком художнього осмислення змісту та духу безсмертного твору. Першим вітав “новонародженого” *Микола Бажан*: “*Олю, чому Ви мовчали так довго? Чому ховали роботу? Це дивовижно!*”. *Дмитро Павличко*, тоді головний редактор “Всесвіту”, надрукував ілюстрації Петрової у своєму часописі.

Ольга Петрова. Бертран де Борн. 1970—1974 рр.

Але насувалися 1970-ті роки — доба брежнєвської реакції, коли кожна жива думка викликала шалений спротив офіціозу, а її носії піддавалися духовному і фізичному знищенню. Тоді вбили *Аллу Горську*, виключили зі спілки письменників Григорія Кочура та Миколу Лукаша, відправили на згубне заслання *Василя Стуса*, *Івана Світличного* та інших. В експресивній графіці Ольги Петрової, в її пекельних образах чиновники від мистецтва побачили якісь небажані та небезпечні натяки. До Ольги Петрової приліпили ярлика сюрреалістки, тобто “*ворожого елемента*”. Вона була позбавлена можливості працювати та робити наукову кар’єру. Г. Кочур порадив їй їхати до Москви, до голови Дантівської комісії Академії наук СРСР академіка *І. Голєніщева-Кутузова*.

Свою московську епопею Ольга описує російською мовою. Що ж, відамо належне її російським друзям і наставникам...

Доречно зробити таку ремарку. Сьогодні, коли Україна перебуває в стані війни з Росією, є тенденція огульного заперечення всього російського. Не вдаючись в обговорення цієї проблеми, відмічу, що путінізм і російська культура — це різні речі. Під час Другої світової війни, коли німецька авіація бомбила наші міста й села, коли німецькі війська несли незліченні страждання нашим людям, у концертних залах звучала музика *Бетховена* й *Вагнера*, і нікому не спадало на думку виключати з навчальних програм *Гете*, *Гейне* й *Шіллера* і вже, звичайно, *Маркса* й *Енгельса*.

Ольга прибула в Москву з відчуттям величезної відповідальності: “*Фактично виброшена из творческого поля Киева, я должна была не только выжить, но и профессионально состояться в Москве*”. У Москві вона нікого не знала й повинна була пробиватися самотійно. На жаль, академік *Голєніщев-Кутузов* був важко хворий, і їй порадили звернутися у Державний інститут мистецтвознавства СРСР (рос. ГИИ). Цілком випадково там вона зустрілася з професором *Германом Олександровичем Недошивінін*, якого французький філософ *Роже Гароді* назвав “*єдиним сучасним мистецтвознавцем СРСР*”. Професор забрав її реферат і призначив прийти в Сектор сучасного мистецтва капіталістичних країн через три дні.

Там Недошивін запросив її в аспірантуру. Після двомісячного вивчення всесвітньої історії мистецтв Ольга здала на відмінно вступні іспити й посіла єдине місце в аспірантурі, на яке претендували 15 здобувачів. Керівником дисертаційної роботи був призначений професор *А.Д. Чегодаєв*. Це зачепило Недошивіна, який запросив Ольгу в аспірантуру з наміром стати її науковим керівником. Лише через три роки, коли Ольга попросила Недошивіна бути її опонентом при захисті, їй удалося пояснити Герману Олександровичу, що це було рішення керівництва інституту. У секторі Західного мистецтва, яким керував Чегодаєв, зібралися висококласні фахівці — *М. Лібман*, *А. Анікст*, *В. Прокоф’єв*, *Г. Бояджієв*, *Е. Ротенберг*, *Н. Гершензон-Чегодаєва* (дружина професора). Окрім них, Ольга встановила контакти з московськими художниками.

Багато часу провела в майстерні **Ернста Неїзвестного**, роботи якого “стали в *бывшем СССР* символом бунта цілого покоління, *искавшего путей освобождения от тоталитаризма*”.

Масу вражень дали Ользі знайомства з іншими московськими інтелектуалами, виставки, театральні прем'єри, творчі вечори. Відрадою були й творчі відраженні та наукова практика в музеях і бібліотеках Ленінграда. Побіжно підрядилася на дві роботи — розпис стін у сільському клубі Казахстану й створення декорацій до нової постановки балету “Лускунчик” у Національній опері України (балетмейстер **Анатолій Шекера**). Одночасно завершувала дисертацію. Для оцінки матеріалу їй потрібний був сторонній погляд, і Ольга вирішила звернутися до Недошивіна. Він з радістю погодився допомогти. Зав'язалася переписка. Розмірковуючи про цінність епістолярного жанру, Петрова наводить фрагменти листів Г.А. Недошивіна, аби “*приоткрыть образ романтика, влюбленного в искусство, и ученого-аналитика, воспитавшего художественный вкус и профессионализм нескольких поколений искусствоведов*”.

Знайомлячись з перепискою, знаходимо крім професійних порад й обговорення питань спільної наукової творчості свідчення того, що їхній автор був закоханий не тільки в мистецтво, але й в адресата. Переписка тривала шість років. Останній лист датується 1980-м роком. Через три роки Германа Олександровича не стало, але й через майже сорок років відчуваєш, як б'ється в листах пульс щирого почуття. І чи минув строк давнини для їхньої публікації?..

Ольга захистила дисертацію в 1974 році. Робота була визнана комісією як краща дисертація року в області гуманітаристики.

Через 2 місяця після останнього прощання з Коккою Ігнатовим (ще живим) Ольга стає дружиною **Євгена Волгіна** — гарного чоловіка з добрим серцем, чистою душею і чарівними руками дитячого хірурга-травматолога. Чому цю подію вона називає “*сюрпризом*”, а своєму чоловіку присвячує останню главу книги — епілог “Доктор Волгін”?

Зверніть увагу: досі для характеристики своїх стосунків з чоловіками Ольга використовує поняття “*закоханість*”. Але в епілозі ми вперше зустрічаємо слово “*любов*”. Познайомилися вже дорослі, обтяжені певним життєвим досвідом, люди у спільних друзів — **Галі Неледві** та **Віктора Рижих**. Зустрічі продовжувалися. Євген розповів про свою маму — поетку **Тетяну Волгіну**, яка писала про дітей для дітей і дорослих. Її поезія “*вабить свіжістю польових квітів*”. Потім Ольга казала чоловікові: “*Я вийшла заміж за твою маму*”. Талант Тетяни Волгіної оцінив **Максим Рильський**, який порекомендував її **Олександрю Твардовському** в групу перекладачів, коли в Москві готувалося видання **Тараса Шевченка** російською. Чоловіком Тетяни був кореспондент “Правди” **В. Охріменко**. Підступне нашіптування якогось анонімного негідника спровокувало його самогубство. Від їхнього кохання залишився син Євген 1939 року народження. Тетяну Ілліну турбувало, аби її син, який досить легковажно

ставився до жінок, не спричинив душевних ран Ользі, тим більше, що в його житті вже був досвід сімейного життя, який дав йому, крім незадоволення, сина.

Почалося листування. Ольга писала тоді: “*Ты хочешь меня любить, но при этом тебе нужно все время играть с душами других женщин... С тобой я чувствую себя идущей по кромке льда польоны*”.

На початку березня Євген Волгін поїхав на стажування до Москви. Ольга поїхала за ним. Упродовж місяця вона їздила до Москви через два дні на третій. Нарешті в її лексиконі з'являється слово “*любов*”: “*Какое это счастье, так явственно ощущать, что ты любишь и любима и все лучшее уже принадлежит нам...*”, “*Я тебя очень люблю — ты праздник...*”, “*Как я хочу, чтобы будущность моя была связана с тобой...*”, “*Ты мое возрождение и рождение моих сил заново. Ты есть тем, что включается в понятие “счастье”.*”

По завершенні Євгенового стажування вони стали жити разом у Ольги. Не дуже пунктуальний у буденному житті, Євген виявився педантом в питаннях професійних обов'язків. Діти-пацієнти завжди залишалися центром уваги доктора Волгіна. Але щоразу з роботи він приносив оберемки квітів. Ольга малювала їх без втоми, вдосконалюючи техніку акварелі. Женя активно цікавився заняттями Ольги, відвідував її лекції, читав і редагував її тексти, обурювався, коли їй заважали виступити чи не приймали на виставки її акварелі. Якось Ольга дізналась, що він все ще перебуває у шлюбі з мамою його сина.

— Чому ти збрехав мені?

— Я боявся налякати і втратити тебе.

Врешті-решт доктор Волгін, попри відрази до судових процедур, отримав юридичну свободу.

Коли раптово померла Тетяна Іллівна, Євген був у розпачі — вони з мамою були єдиним цілим. Аби відволікти коханого від туги, Ольга пропонувала йому різні варіанти поїздок, але він відмовлявся від будь-яких курортних розваг. За допомогою друзів Ольга отримала запрошення в закриту прикордонну зону до лабораторії Далекосхідного наукового центру на березі Японського моря. До від'їзду Євген вмовив кохану подати заяву до ЗАГСу.

Оселилися в дерев'яному будиночку на скелі над океаном. Вони були ізольовані від світу людей, але не від природи. В день від'їзду на острів навалився тайфун. Аби не запізнилися на рейс, їх вивезли на всюдиході-амфібії, що його надав директор центру. По поверненні додому вони стали подружжям. Тридцять три роки щастя їм порадувала доля...

Знайомлячи читача з книгою Ольги Петрової, автор цього нариса розумів, що докладно переказати її зміст (навіть побіжно) неможливо. Книга щільно заповнена персонажами, подіями, міськими і природними ландшафтами. Одних тільки прізвищ в іменному покажчику — біля восьми сотень. Географія її творчих мандрів простягається від крайнього Заходу до далекого Сходу. Тому, розповідаючи про книгу, автор цих рядків намагався виткати певну канву, на тлі якої розшиті візерунки життєвого та творчого шляху художниці.

Книга багатопланова: творча біографія Ольги Миколаївни тісно пов'язана з драматичними подіями, які вирували у культурному та мистецькому житті України в період від “відлиги” 60-х до “приморозків” 70-х років минулого століття та наступного застійного “льодового періоду”, подій, в яких авторці судилася роль не тільки свідка, а й учасника і навіть жертви. Життєві негаразди загартували її вдачу, про свої поразки та здобутки (останніх значно більше) вона пише однаково відверто, без зайвого пафосу та надричу.

Книга написана виразною, соковитою мовою. Словесні портрети персонажів, описи місць, де побувала авторка, картини природи викликають яскраві зорові уявлення та асоціації, при цьому ілюстрації монохромні — наче ефемерні спогади минулого у відтінках сірого.

Книгу читати цікаво, вона захоплює, від неї неможливо відірватися. Талановита мисткиня — допитливий дослідник — продемонструвала ще одну грань своєї непересічної обдарованості — неабиякий літературний хист.

«Викрадення Європи, або Ігри з биком» — серія живописних робіт Ольги Петрової, презентована у залах Музею Ханенків у Києві з 10 лютого по 10 березня 2017 р.

“На їх створення художницю надихнув античний міф про любовну пригоду Зевса і вродливої доньки фінікійського царя Європи. Щоб не налякати дівчину, Зевс обернувся у лагідного білого бика, викрав царівну і морем переплив з нею на острів Крит. Помножений на мистецькі уподобання та чималий культурний досвід авторки, давній міф став для художниці відправною точкою у створенні власної міфологеми стосунків між чоловіком і жінкою. Багату палітру взаємин бика-Зевса і жінки-Європи Ольга Петрова трансформує у виразні образи-притчі про силу і слабкість, любов і ненависть, вічне протистояння та неможливість існувати одне без одного” (Олена Мітякіна, завідувач відділу експозиційної та виставкової роботи Музею Ханенків).

Фото Сервера Бекірова

Її книга — це справжній подарунок прихильникам творчості Ольги Петрової напередодні її чергового ювілею.

Цю визначну дату художниця відзначила своєю персональною виставкою у Національному музеї імені Богдана та Варвари Ханенків. Неординарність виставки полягала в тому, що, на відміну від традиційних ювілейних оглядин творчого шляху, відвідувачі побачили моноекспозицію “Викрадення Європи або ігри з Биком”. Відштовхуючись від античного міфу, авторка картин дає своє власне прочитання. У її інтерпретації жінка постає не тільки як уособлення ніжності та покірності, а й як рівна партнерка і навіть супротивниця Бика — символу чоловічої сили та непохитної моці. Брутальній одноплановості чоловічого образу вона протиставляє мінливість та різнобарв'я жіночої вдачі. Легко можна простежити певні автобіографічні аналогії та паралелі з її книгою. Тож виставку можна розглядати і як своєрідний звіт про нелегкий життєвий шлях, який пододала ювілярка у звичайних змаганнях з “биками” різного гатунку. ■